

Hvad kan Rorschach?

Næste år fylder Herman Rorschachs berømte blækklat-test 100 år – den og bruges stadig af psykologer over hele verden. Det er der god grund til, mener den franske professor Anne Andronikof, vicepræsident i International Society for the Rorschach.

Måske var den schweiziske psykolog Herman Rorschach (1884-1922) et geni. Sådan kunne svaret i hvert fald godt lyde, hvis man spørger Anne Andronikof. Hun er professor emeritus i psykologi ved Universitet Ouest, Nanterre, Paris, og har arbejdet med Herman Rorschachs test, Rorschach-testen, igennem hele sin karriere.

Andronikof er tidligere præsident og nuværende vicepræsident for International Society for the Rorschach. Hun er også medstifter af og nuværende præsident for Comprehensive System International Rorschach Association.

Næste år, i 2021, er det 100 år siden, at Herman Rorschach skabte den berømte blækklat-test ud fra ideen om, at der findes en relation mellem menneskers perception og personlighed.

Han udviklede en perceptionstest bestående af 10 kort med blækklatter. En test, som i dag ikke bare anvendes af kliniske psykologer verden over, men også af neuropsykologer, idet forskere har fundet en korrelation mellem en række Rorschach-variable og aktivitet hos spejlneuroner i hjernen. Meget tyder på, at det at kigge på blækklatter kan sige noget om menneskers mentaliseringssevne.

I Frankrig anvender cirka 90 % af alle kliniske psykologer i dag Rorschach-testen i udredning og vurderingssager, fortæller Anne Andronikof. Og i Danmark er den fortsat en meget anvendt test for kliniske psykologer i forbindelse med mentalundersøgelser og vurderinger af børn og voksne.

Testen har også mødt kritik. Alligevel er den ifølge Andronikof helt unik. Og der er mange grunde til, at hun mener, den er en af de mest værdifulde værktøjer, hun har.

Første gang, Anne Andronikof stiftede bekendtskab med Rorschach, var på hendes tredje år på universitetet, fortæller hun.

— Jeg blev utrolig nysgerrig og tænkte: sikke en bizar test. Men jeg besluttede at undersøge den nærmere. Den mindede mig i første omgang lidt om mennesker, som læser i kaffegrums, og jeg tænkte, at det her overhovedet ikke var videnskabeligt. Men jo mere jeg lærte om testen, jo tydeligere blev det for mig, at den lod til at give meget interessant viden om, hvordan en person fungerer.

I forbindelse med sin ph.d. besluttede Anne Andronikof at bruge Rorschach-testen i et studie af børn med diabetes. Da hun efterfølgende præsenterede sin forskning på en international konference i Washington DC, kom hun i kontakt med Dr. John Exner — psykologen bag *Exner's Comprehensive System*, som er det mest brugte system til scoring og fortolkning af Rorschach-testen i dag. Og herefter tog hendes brug af testen for alvor fart.

Det handler om, hvordan vi funktionelt er skruet sammen

Hermann Rorschach levede ikke længe efter at have publiceret Rorschach-testen i 1921. Derfor blev den videreudviklet af andre. Flere indbyrdes forskellige Rorschach-testsystemer er blevet udviklet gennem årene, og i 1974 påtog den amerikanske psykolog John Exner sig at forene systemerne i et samlet system kaldet *The Comprehensive System*.

— Et særligt aspekt af Rorschach er, at den ikke afhænger af, hvad en person ved om sig selv. Den beder ikke et menneske om at beskrive sig selv modsat næsten alle andre tests og spørgeskemaer, men springer 'selvomærksomheden' over og spørger i stedet 'hvad kunne den her blækklat ligne?' Personen taler ikke om sig selv, men om hvad han ser. Og det er det, som gør testen til et kraftfuldt værktøj, siger Anne Andronikof.

— Testen fanger 'the function of the person' og personens indre mekanismer – ikke hvad han eller hun tænker om sig selv eller er bevidst om, men hvordan personen rent funktionelt er skruet sammen. Og det er folk sjældent bevidste om. Fokus er på, *hvordan* man svarer og ikke *hvad*, man svarer. Deri ligger hele forskellen på Rorschach-testen og alle andre tests. Det, der er fascinerende er, at når man giver feedback til den person, man har testet, fortæller ham eller hende resultaterne og spørger, om det er genkendeligt, så vil personen meget ofte genkende noget om sig selv gennem det, man fortæller.

De seneste år har Anne Andronikof interesseret sig for voldelig adfærd. Hun har i mange år fungeret som ekspertvidne i retten i Paris i drabs- og voldssager. Og hun har brugt Rorschach til at teste mange af de mennesker, der har begået drab og vold, som hun arbejder med. Gennem dette arbejde har hun erfaret, at for nogle af de mennesker, der begår drab, er gerningen startskuddet til at udvikle skizofreni.

— I disse sager oplever jeg ofte, at psykiateren, som typisk også er inde over sagerne, ikke er opmærksom på, at personen rent faktisk er ved at udvikle skizofreni. Men det kan vi faktisk påvise ved brug af Rorschach-testen, fortæller hun.

— De gode psykiatere går tilbage til fængslet og besøger den indsatte for at lave et nyt interview. Og så er det sket mange gange, at de derefter ringer til mig og siger: 'du havde ret.' Mens jeg tænker: 'det var Rorschach-testen, der havde ret.'

Andronikof oplever også, at mange af de drabsmænd, hun har mødt, har et indre, men ubevidst scenarie om mord. Det kan opdages eller findes ved hjælp af Rorschach-testen. På den baggrund har hun udviklet en teori om voldelig adfærd og har skrevet artikler om betydningen af indre scenarier, herunder hvad der sker, når man kommer til et punkt, hvor man oplever et indre scenarie, som man er nødt til at gennemføre eller udføre.

Åbenheden er et problem

Selvom testen er populær hos mange, har der også lydt kritik af testens troværdighed gennem årene.

— Når det handler om reliabilitet og validitet, er problemet med Rorschach, at det er meget svært at bestemme dens psykometriske egenskaber. Det er en meget kompleks test, og det er en meget lang og svær proces at bevise, at den er valid, siger Anne Andronikof.

— Det er en åben test, hvilket betyder, at folk kan give lige så mange — eller lige så få — svar, de har lyst til. Og det er et stort problem, når man laver statistik. Et andet problem er eksistensen af så mange forskellige metoder til at fortolke testen, hvor nogle af dem er mere videnskabelige end andre. I Frankrig bruger nogle psykologer psykoanalytisk teori til at fortolke testen. Og det er der ingen videnskabelig basis for. Så det er ikke god praksis, og det giver ikke et godt indtryk af testen. Disse to ting er kerneproblematikkerne, hvis du spørger mig.

Anne Andronikof påpeger, at en metaanalyse fra 2013 fandt, at de fleste Rorschach-variable er evidensbaserede. Det har givet testen større respekt blandt fagfolk, mener hun.

— Det er klart, at enhver test har sine begrænsninger og svagheder. For Rorschach-testen er det dens åbenhed, og at den tillader enhver psykolog at lave sine egne fortolkninger. Netop derfor er træningen i at anvende testen meget vigtig. Man kan ikke bare læse en manual og tro, at man kan administrere og kontrollere brugen af testen. Slet ikke. Det kræver træning og supervision. Så det er en lang proces. Det bryder de sig selvfølgelig ikke om på mange universiteter, det tager for lang tid.

Selv har Andronikof en psykodynamisk tilgang til testen.

— Det betyder, at udover fortolkningen, som du kan give ud fra din scoring af koderne, kan du også gå tilbage til protokollen og læse den og prøve at forstå bevægelserne i svarene. Fx regressive og progressive bevægelser hos personen. De er meget fortællende for en person. Rorschach-kortene repræsenterer en form for virkelighed, en form for situation, som ikke er hvilken som helst situation. I hvert kort har Herman Rorschach placeret konflikterende information med vilje. Det interessante er at se, hvordan personen vil

håndtere denne konflikterende information. Vil han helt undgå at se det? Vil han vælge noget frem for noget andet? Vil han blande ting? Alt dette kan en psykodynamisk tilgang bidrage til at forstå. Begreber som overføring og modoverføring er også anvendelige. Når man laver Rorschach-testen med en person, har man en relation til personen og omvendt. Personen har en ide om dig, og hvad du repræsenterer, altså overføring — og du har som psykolog nogle reaktioner på denne person, altså modtransfrens og modoverføring, dette giver mange vigtige tegn.

Nej til app

Anne Andronikof har arbejdet tæt sammen med John Exner i en lang årrække. Og udover at beskæftige sig meget med forskning, arbejder hun også en del med at give

supervision i mange forskellige lande til psykologer, som anvender *Exners Comprehensive System*.

— Jeg er jo ved enden af min karriere, så det jeg ønsker mest for fremtiden er, at Rorschach-samfundet vil overleve. Jeg kender intet andet psykologisk instrument, som er så kraftfuldt som Rorschach, siger hun.

— Den største trussel for testen i fremtiden er, at der er lavet et nyt system i USA, som ændrer kerneaspekterne ved Exners Comprehensive System. Det nye system kan digitaliseres. Du trykker på en knap og vups, så har du en fortolkning. Jeg mener, det er et stort problem, fordi mange bliver forført af denne tilgang. Så hvis du spørger mig, er det værste, der kan ske fremover, at nogen laver en eller anden app. ■

MERE OM RORSCHACH

International Society for the Rorschach afholder 100-års jubilæumskongres den 12-16. juli 2022 i Geneve. Fejringen er udskudt et år pga. COVID-19. Dansk Rorschach Selskab tilbyder en specialist- og super-visoruddannelse i Rorschach-testen.

Læs mere om historien om og debatten om testen i bogudraget *Rundt om Rorschach* i *Magasinet P* no.2-2019